

Hitel, bank,

pénzügyi politika

Az új gazdasági mechanizmusban érvényesülő hitel-, bank- és pénzügyi politika nem csupán a szakemberek, a közgazdászok és vállalatvezetők körében váltott ki igen nagy érdeklődést, hanem a nagyközönség részéről is. Sőt, olyan megjegyzéseket is hallani, hogy a „banké lett a vezetészerep”, „a pénzügyi politika vált nagyhatalommá” a január elsejével bevezetett reform során. Az irónikus megjegyzés nem állja meg a helyét, ebből csak annyi igaz, hogy a bank, a pénzügy igen nehéz feladatot kapott a reform megvalósításában.

A pénzügyi politika lassan áttér az új vágányokra, a vállalatok hitelkéréseit nemrégiben bírálták felül és költötték meg az ideai hitelszerződéseket, vagy nyitottak folyószámlát rövidebb s hosszabb lejáratú hitelekre. Az aktualitás miatt választottuk rovatunk témájaként a pénzügyi politika kérdéseit. Erről beszélgettünk a Magyar Nemzeti Bank és a Beruházási Bank Csongrád megyei fiókjainak igazgatóival, Kovács Lajos és Kutiván Rezső elvtársakkal.

Vállalni a konzekvenciát

A pénzügyi kérdésekkel szorosan összefügg az a szemléletváltozás, amely a gazdasági élet minden területén, ha lassan is, de megindult. A banknak, a pénzügyintézeteknek ehhez az új közgazdasági milióhoz kell igazodnia, s igazodik is hozzá. Egyetlen sorompó létezik csupán: az, hogy korlátlan hitelnyújtási lehetőség ezután sem lesz, mivel ilyen a valóságban nem is lehetséges. Egy dolog máris előtérbe került, mégpedig a termelés és a pénzügy olyan egészséges fúziója, amely sokkal jobban inspirálhatja a vállalati élet hatékonyabbá tételét, a nyereséges és a piaci igényeinek is megfelelő termelést.

A pénzügyek és a termelés külön-külön nem is futhat. Az új gazdasági mechanizmus megköveteli a termelőegységektől, azok vezetőitől, hogy együttesen kísérjék figyelemmel a gazdálkodás két szorosan összetartozó, el nem választható oldalát. Régiben csak a „termelésre” koncentráltak, s bizonyos mértékig kiesett a figyelem köréből az értékesítés folyamata. A vállalati tevékenység véget ért azzal, hogy legyártották a tervezett áruk mennyiségét, esetleg túl is teljesítették a kvantumot.

A bankszámla a tulajdonosé

Az MNB megyei igazgatója elmondta, hogy a finanszírozásban a régi, lényegében automatikus, pénzellátás jellegű hitelezést felváltja a szelektív hitelpolitika gyakorlata. A hitelpolitikának ezt a szelektív jellegét úgy kell a banknak a hitelezés során érvényre juttatnia, hogy azzal elősegítse a reform legfontosabb célkitűzéseit. Tetelesen felsorolva: — A fogvasztási és beruházási javak piacán az egyensúly kialakítását, illetve fenntartását.

— A népgazdasági tervben elhatározott külkereskedelmi célkitűzések megvalósítását, különösen a konvertibilis devizabevétel eredményező export optimális növelését.

Ezzel egyidejűleg viszont korlátozza:

— A nem realizálható, a nem eladható termelést,

— A népgazdaság számára nem kifizethető, nem hatékony beruházásokat.

— A felesleges készletek felhalmozódását.

Ezeknek a követelményeknek a teljesítése a gyakorlatban úgy jelentkezik, hogy a gazdálkodó szerveknek, hogy a bank a kért hiteleknek megnezi, hogyan illeszthető a pénzügyi népgazdasági célokba, vagy az illető vállalat tevékenységi körébe, esetleg az ipar ágazati területére, s ha minden stim-mel, akkor nincs akadály, korlátja a hitel teljesítésének. A hitelösszeg mértékét azonban a realizálás valódisága szabja meg.

Tekintettel arra, hogy az egyensúly-kérdések kezelése

A fejlesztés, a beruházás sem volt sokkal összetettebb, hiszen az első lépés mindig a pénzkérésrel kezdődött, s csak azután következett a biztosítás, a realizálás feltételeinek kutatása. Pedig a termelés, a vállalati gazdálkodás nem érhet véget a gyári előállítással, hanem csakis a piacon, a realizálással fejeződhet be. A reform előtt elegendő volt csupán a termelés első fázisáért, a termékek előállításáért vállalni a konzekvenciát, Ennyi ezután nagyon kevés lesz.

Az önállóság kiteljesedéseivel együtt teljes felelősséggel kell megoldania minden vállalatnak a gazdálkodás egészét, vagyis nem csupán termelni kell, hanem eladni is. S bármilyen legyen a realizálás előjele, a termelő egység viseli a konzekvenciát. A pluszt is, meg a mínuszt is. Ez természetesen „átállást” jelent, különösen szemléletben és aktivitásban. Most nem lehet csupán a számok mechanikus hajszolásával előre jutni, hanem bizonyos fantáziát kell vinni a dolgokba, de ez valahogy nem is okoz nehézséget, hiszen az emberek jobban szeretik, ha önálló gondolataikat, saját énjüket is hozzáadhatják munkakörükhöz, tevékenységükhöz.

az új gazdasági mechanizmus első esztendejében rendkívül fontos és bonyolult feladatot jelent, — s ebben a hitel meghatározó szerepet játszik, mert a hitel pénzt jelent, a pénz pedig vásárlóerő, a vásárlóerő ugyanakkor hatást fejt ki a piaci egyensúly állapotokra — a bank központi vezetősége átmenetileg centralizálja a hitel döntéseket. Eddig világos és érthető is a pénzügyi politika gondolkodása, mert a pénzeszközök forgalma nem lehet közömbös a gazdasági élet menetében, hiszen normális befolyásolás mellett abnormális állapotokat is teremthetnének. Kérdés: milyen mélységig terjed a centralizáció a pénzügyi politikában?

Ez a centralizáció legerőteljesebben a tárca-vállalatok hiteleinél jelentkezik, ami azt jelenti, hogy a benyújtott hitelkérelmekben a likviditási hitelek és bizonyos eseti hitelek kivételével Budapesten, a Magyar Nemzeti Bank ágazati főosztályain döntenek.

Az új hitelezési eljárásnak ezt a két aspektusát azért emelte ki az MNB fiókjának igazgatója, mert ha figyelmen kívül hagyják, akkor legfeljebb nehezítik egymás munkáját, mármint a bank és a hitelkérő vállalat. Az új gyakorlatra való átállás nehézségein úgy könnyítettek az év elején, hogy nagyobb arányban folyósított az MNB likviditási hiteleket. Ebből azonban nem csinálhatnak rend-

KÖZGAZDÁSZ SZEMMEL

szert, éppen ezért lényeges, hogy a hitelkérelmeket a kérelmezők időben és meggyőző információkkal bizonyítva nyújtsák be a bankfiókhoz.

A pénzforgalom terén egyébként az a legfontosabb új, hogy a bank szigorú következetességgel tudomásul veszi a számlatulajdonosoknak azt a jogát, hogy pénzüket felett ők rendelkeznek; tehát számlájukat csak rendelkezésük alapján ter-

A szerződéskötések

Fontos rendelkezés még a pénzforgalom területén, hogy a gazdálkodó szerveknek az MNB-nél, a BB-nél, vagy bármely más pénzügyi szervezetnél számláját egységes bankszámlának kell tekinteni. Ez gyakorlatban azt jelenti, hogy a BB az MNB-nél levő számlák ellen és fordítva, az MNB a BB-nél levő számlák ellen benyújthatja követelését és érvényesíthető a bírósági és egyéb határozatokon nyugvó követelések is.

A bank és ügyfelei közötti kapcsolat új tartalmat kapott a reform során. A régi mechanizmusban a bankmunka meg volt terhelve hatósági feladatokkal is. Ezért a számlatulajdonosok inkább érezték a bankot hatóságnak, mint egyenrangú partnernek. A banknak ezek a hatósági természetű feladatai a devizüggyel kivételével megszűnnek, illetve megszűntek. Most valóban egyenrangú partnerként szerepel a pénzügyi és a számlatulajdonos gazdálkodó egység. Megállapodásaikat hitel- és kölcsönszerződésben rögzítik és attól csak indokolt esetben térhetnek

Bankhitelek folyósítása

A beruházásokról egyszer már írtunk rovatunkban. Most csupán annyit, hogy a beruházásokat ezentúl két fő kategóriába osztjuk: állami és vállalati beruházásokra. Az állami beruházásokon belül megkülönböztetünk egyedi nagyberuházásokat, célcsoportos és egyéb beruházásokat. A nagy állami beruházások sem ingyenek, hiszen itt is jelentkezik valamilyen formában a visszerhesség problémája. Szegeden és környékén például négy-öt ilyen volumenű beruházással lehet számolni: az olajprogram, az EMERGE második üteme, az MTA újszegedi kutatóintézete és a hőmérsékletérzékelő porcelánedénygyár, valamint később a szegedi házigyár megvalósításával.

Érdekesebb talán a vállalati kategóriába tartozó beruházások problémája. Ezek nagyságrendje figyelemre méltó, hiszen a megyei beruházások összegének felét jelentik ebben az esztendőben is. A legfontosabb változást az jelenti, hogy ezeknél a beruházásoknál a vállalatot illeti a döntés joga, ebbe senki sem szól bele, de a konzekvenciát, ebben az esetben is a vállalat viseli.

A bank egyszerűbben intézi a hitelkérelmeket, mint régebben. A középlejáratú hitelek visszafizetésének ideje általában maximum 36 hónap. Ilyen hitel igénybevétele történhet cél-jelleggel, vagy minden jelleg megjelölése nélkül is, pusztán alapmegelőlegezés formájában. Az indoklással ellátott hitelkérelmekhez ebben az esetben is egy mérleg-szerű összeállítást kell csatolni. A bank mindössze annyit vizsgál a középlejáratú hitelkérelmeknél, hogy a kért összeg visszafizetése a megjelölt határidőre biztosított-e,

helheti, és ettől az alapelv-től kizárólag a jogszabályokban pontosan meghatározott esetekben — pénzfizetésre való végrehajtóbíró-sági, döntőbíró-sági és állam-igazgatási határozatok esetében — térhet el a Magyar Nemzeti Bank.

Ennek az elvnek a következetes érvényesítéséből, hogy még inkasszó esetében is csak a számlatulajdonos előzetes rendelkezése alapján terhelhet a bank, hacsak jogszabály, vagy a felek előzetes megállapodása nem intézkedik azonnali beszedési megbízás végrehajtásáról.

el. A bankmunka új vonását tükrözi, hogy kiépítik ügyfél-szolgálatukat, közlik ismereteiket a piaci helyzetről, a realizálási lehetőségekről mind a belföldi, mind a külföldi piacokra vonatkoztatva. Ezekért az információkért természetesen a bank nem vállal felelősséget. A banki információk igen fontos korlátok lesz a jövőben, hogy a másik vállalat ügyeiről, gazdálkodásáról, anyagi helyzetéről nem adhat felvilágosítást.

Az ideai hitelszerződések megkötésére általában áprilisban került sor, de egyrészt áthúzódott májusra. A bank az iparban gazdálkodó vállalatok mindegyikét hitelképesnek minősítette Szegeden és Csongrád megyében. Középlejáratú kölcsönt általában olyan vállalatok kaptak, ahol a termelési, illetve értékesítési volumen-felfutás miatt emelkedett a forgóeszköz-szükséglet. Így például a könnyűipari vállalatok 80 százaléka, az élelmiszeripari vállalatoknak pedig 67 százaléka kért és kapott középlejáratú kölcsönt, de további engedélyezések is elbírálás alatt vannak.

A hosszúlejáratú hitelek időtartama általában hat év, de preferált esetekben ennél több is lehet. A Beruházási Bank igazgatója elmondta, hogy a hosszúlejáratú hitelek indokoltaságát már részletesebben vizsgálják, s ezek engedélyezését bizonyos nyereséghezam — minimumhoz kötik és — tekintettel a rendelkezésre álló kontingens korlátozott mértékére — a hitelkérőket sorolási mutatók alapján rangsorba állítják. Kézenfekvő, hogy a legjobb hatásokkal rendelkező kérelmek kerülnek előbbre a sorba, és azokhoz a beruházásokhoz nyújtanak első-sorban hosszúlejáratú hiteleket.

Gazdag István

— Na, ezt írd meg! — mondja barátom. — Vettem egy szökőkutat és nem működik. Egy szobai szökőkutat...

A komoly szobai szökőkutat jócskán leszállított áron vette az én komám. Jól festett az egész, mikor az üzletben kipróbálták, s mivel a kancsóbeli öntés közben mellé is folyt valamicske, az se szűrt szemet, hogy jókora pacni maradt utána a pul-ton.

Odahaza aztán telezubbogtatta vízzel, rátette az éjjeli-szekrényre, bekapcsolta. Míg zümmögve működött, s a család ámulva csodült köréje, hősünk a használati utasítást olvasta fennhangon. Kiderült, hogy egy kiszúró alkatrészrel adós maradt az eladó, továbbá, hogy nem működik a kivilágítás. Erről egyáltalán nem szóltak, de nem is ez volt a legszörnyűbb. Az éjjeliszekrényről ugyanis egyszerűen vastagodó ereken kezdett lecsurogni a víz. Szökött, de az el-lenkező irányba is.

Öngyilkosok

2 A lemondó nyilatkozat nem elég

Az öngyilkosságot elkövető emberek jelentős számát időbeni észlelés és gondos, gyors orvosi beavatkozás után visszahozzák az életbe. Tavaly az öngyilkosok mintegy 70 százalékát mentették meg. Életükért, ha erre szikrányi a remény, a belgyógyászati és idegklinikákon, továbbá a kórházakban küdenek. Szegedre a klinikára speciális gyógykezelésre más megyékből is hoznak öngyilkosokat.

A lábadozás, a fizikai gyógyulás szakaszában, illetve mielőtt az öngyilkos elhagyja a gyógyintézetet, az öngyilkossági szándékáról lemondó nyilatkozatot kell aláírnia. Ha ezt megtagadja — több ilyen ember van —, akkor nem bocsátható el. Sajnos, előfordul, hogy X. vagy Y. aláírja ugyan a nyilatkozatot, de azután újból öngyilkosságot kísérel meg. Többször még a betegágy-nál, vagy az elbocsátás után felkeresi az öngyilkost a rendőrség képviselője. Egy nagyon régi jogszabály ugyanis a rendőrség igazgatási feladatába sorolta az öngyilkosok felkeresését, s az öngyilkossági szándékáról lemondó nyilatkozat kérését. Tehát kétszer kell lemondó nyilatkozatot. Ez, főként rendőri vonatkozásban — az ideggyógyászok, az ügyészek és az öngyilkosságot megkísérlők egyöntetű megállapítása szerint nagyon formális dolog. Van jó néhány eset, amikor a jogszabály előírására a rendőrség megjelenése az öngyilkossággal próbálkozó személy ideg- és lelkiállapotára cseppet sem szerencsés.

Az igazgatási feladat — a régi szabály szerint — ugyanis szinte csak a lemondó nyilatkozatra helyezi a hangsúlyt. A rendőrség képviselői is azért gyakran túllépik ezt, s nemcsak lemondó nyilatkozatot kérnek, hanem hosszabban beszélnek az életükről. De erre, ami nem feladatuk, a sok más elfoglaltság miatt többnyire nincs idő, alkalom. Itt az ideje, hogy az avult szabályt a lemondó nyilatkozattal összefüggésben szocialista, humanista társadalmunkhoz igazítsuk.

Az öngyilkosság önmagában véve nem büntett, rendőrségi, ügyészségi ügyvé akkor lesz, ha öngyilkosságra bujtogattak, ahhoz segítséget nyújtottak, vagy kiterjesztett öngyilkosságról van szó. A kiterjesztett öngyilkosság fogalmába tartozik például: a részeges, züllött apa miatt az anya megmérgezi önmagát és gyermekeit. Megmentik őket, ám az anya ellen élet elleni cselekmény miatt bűnvádi eljárást kell indítani. Vagy: a féltékeny fiú mérget ad kedvesének, majd maga is öngyilkos lesz. Életben maradnak, a fiúval szemben azonban bűnvádi felelősségre vonást alkalmaznak. Természetesen he-

lyes, hogy az öngyilkosságonál ezeket a büntetési vonatkozásokat vizsgálja a rendőrség.

A klinikákon, kórházakban az öngyilkosok életének helyreállításáért, mint minden életért, megteszik a megtehető. Több-kevesebb nap után aztán a megmen-tett elhagyja a gyógyintézetet.

A testileg egészséges öngyilkosok tehát eltávoznak a gyógyintézetből, miután a lemondó nyilatkozatot aláírták. Ez a lemondó nyilatkozat azonban nem elég. Ne szépítsük: a nyilatkozattal jórészt vége az öngyilkosokról való további társadalmi gondoskodásnak.

Nem megoldott a törődés — ideggyógyászok, ügyészek is így értékelik — az életben maradt öngyilkosokkal. Gondozzuk a börtönből szabadult betörőket, rablőgyilkosokat, a társadalmi tulajdon fosztogatóit — és ez helyénvaló. Még inkább gondoznunk kellene a halálból visszahozott öngyilkosokat, mert életvédelemről van szó.

Mintaször hazánkban a tbc-, a gyermek-, valamint a bőr- és a nemibeteg-gondozás, s ezek példájára kell törődünk az öngyilkosokkal is. Kellenek nekik a „lelki munkók”, s közülük jó néhány rászorul az ideggyógyász pszichiáter kezelésére is. Az út a tettig, s maga a tett ugyanis továbbra is X.-re, Y.-ra, Z.-re nehezedik. Az ideggondozás bővítése Szegeden az Egészségügyi Minisztérium által is elismert jogos igény. Az ideggyógyász felelősségétől indítva nem szívesen hagná magára az embert, de hiányoznak azok az intézmények, ahol ezekkel az esetekkel behatóbban tovább foglalkozhatnának, orvosi és társadalmi szempontból egyaránt. Ideggondozó-hálózati feladat volna ez, ami — sajnos — jelenleg Szegeden mind a helyiségeket, mind a rendelőórákat — és a gondozó nővérek számát tekintve elégtelen. A klinikai ideg-egészségügyi épületei, helyiségei nem megfelelőek, kevés az ágy, s zsúfoltság, nyomorúságos elhelyezés gond is van. Ezért van napirenden az ideggondozás feltételeinek fejlesztése. Bár ez elsősorban anyagi kérdés, a szükségesség sürgető megoldást követel.

A tapintatos, hozzáértő utógondozásba a tanácsok egészségügyi és szociálpolitikai osztályai is bekapcsolódhatnak. Cselekvőben és gyengésséggel részt vállalhatnak például az életben maradt öngyilkosok sorsának egyengetésében a társadalmi és a tömegszervezetek. A rendkívül lényeges megelőzésben is nagy felelősség hárul a családra, az iskolára, a munkahelyre. A probléma nem szavakat, hanem tetteket követel!

Morvay Sándor

Szökőkút

Barátom elkerekített egyet, s másnap, még mindig mérge-sen visszahurcolta a luxus-csodát a boltba. A tömítés is, a világító berendezés is ott volt, kicserélték a kék-szüléket. Bár követelődzését — hogy tudniillik, ami benne van a leltárban, az jár — az egyik eladó nevétségnek minősítette, kifakadására végül is csak adott egy olyan elduguláskor használatos kiszúró miccsodát is. (Ehelyett előzőleg a lelkes kereskedők közönséges gombostűt ajánlottak, nem lévén jartasak a használati utasítás nevű szakirodalomban, melyben a készülék szerzői ezt — tudniillik a gombostűt, valamint sejtetőleg a fogpiszkáló és a mestergerenda e célra való

alkalmazását — messzemenően elítélték.)

— Dehát akkor mi baj? — kértem én egy kis hallgatás után. — Kicserélték, van új kutad. Működik is, nem?

— A csodát — mondja a koma — elment a kedvem az egészről. Most ott porosodik a sarokban.

— Té — mondom neki gyanakodva —, nem te vetted meg véletlenül a múzeum előtti szökőkutat is?

— Ugyan, ne bosszants már vele! Miért volna az enyém?

— Mert ott is valami hasonló hozzáállást tapasztaltam. Epp csak hogy bemutat-ták a működését, aztán semmi. Ott porosodik szégyenke a múzeum előtt, ki tudja meddig és ki tudja mért? Na, de ha nem te vetted meg, akkor erről nincs mit beszélni. Szervusz!

S. M.